

Forfatter: Martensen, Hans Lassen

Titel: BREV TIL: Laub, Hardenack Otto Conrad FRA: Martensen, Hans Lassen (1860-08-20)

Citation: Martensen, Hans Lassen: "BREV TIL: Laub, Hardenack Otto Conrad FRA: Martensen, Hans Lassen (1860-08-20)", i *Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)*, Karl Schønbergs Forlag, s. 43. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002252230-002-shoot-L0022522300020010.pdf> (tilgået 17. maj 2024)

Anvendt udgave: Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Fra Martensen til Laub
Kjøbenhavn, 20. August 1860

Min inderlig kjære Biskop Laub! Hjertelig Tak for Deres Brev, for Deres Yttringer om min Gravtale over Ørsted og de fortræffelige Tanker, De udtaler om det fjerde Bud, hvori jeg af ganske Hjerte samstemmer. Ved Landemodet har jeg jo ikke kunnet tage Sagerne anderledes, end jeg tog dem; og vi maae nu oppebie Udfaldet. De vil være overbeviist om, at Kirkeforfatningsspørgsmaalet vedvarende beskjæftiger mig paa det Alvorligste; men jeg kan efter gjentagen Overveielse ikke komme til andet Resultat, end at i en kirkelig Repræsentation for den danske Kirke maa Tyngdepunktet ligge i Embedet, og derfra maa Dannelsen væsentlig gaae ud. En Geistlighedssynode med tilforordnede Lægmand (Melanchthons „fromme og lærde, af Kongerne eller Biskopperne udnævnte, til Sagernes Bedømmelse skikkede Lægmand“) er en Tanke, til hvilken jeg stedse paany føres tilbage. Jeg veed vel, hvor Meget denne Tanke har imod sig i de nærværende Stemninger og Tilstande, men den har Medhold i de lutherske Reformators Tanker om Kirkerepræsentation, i Særdeleshed i Melanchthons, og jeg troer, at den har Medhold i den danske Kirkes virkelige Tilstande og Kræfter. Selv om vi tænkte os, at vore Menighedsraad udviklede sig til nogen Velsignelse, vilde dog det Lægelement, som derfra skulde tages, være s. 44 altfor svagt, altfor lidet kunne frembyde Mænd, der kunde kaldes „skikkede til at dømme“ i de vigtige og store Spørgsmaal, der kunde blive Gjenstand for Synoden. Ved Tilforordning ville derimod gode Kræfter kunne erholdes.

Et forberedende Skridt til en kirkelig Repræsentation vilde imidlertid allerede nu kunne skee, nemlig ved at forskaffe Præsterne Stemmeret ved de udvidede Landemoder. Hos os stemme de aldeles ikke, og den Afstemning, der finder Sted ved andre — maaskee ogsaa ved Deres — Landemoder, betyder i Grunden kun lidet, da den egentlige Stemme dog afgives af Provsterne, og det desuden er tilfældigt, hvilke og hvor mange af Stiftets Præster der ere tilstede. Jeg tænker mig derfor, at hvert Provsties Geistlighed valgte een Præst af deres Midte, der tog Sæde ved det udvidede Landemode og afgav sin Stemme. Tilladelsen til denne Omorganisation eller yderligere Organisation af det udvidede Landemode antager jeg, at Ministeriet maatte kunne give ad reent administrativ Vei, uden at der behøvedes Lov igjennem Rigsdagen, efterdi Landemoderne jo i Forfatningssagen kun have consultativ Betydning for Ministeren. Ligesom Ministeren kan nedsætte en Kirkecommission, og ligesom han kan adspørge de udvidede Landemoder i deres nuværende Skikkelse, saaledes maa han ogsaa kunne lade disse organisere sig paa en hensigtsmæssig Maade, for derved paalideligere at erfare Geistlighedens Mening.

Ganske bortseet fra, hvad de saaledes organiserede Landemoder yderligere kunne udvikle sig til, antager jeg, at Landemodernes Autoritet ligeoverfor Regjeringen ikke lidet vilde styrkes, naar Præsterne indorganiseredes deri paa angiven Maade; og selv den, der ikke maatte billige s. 45 min Tanke om tilforordnede Lægmand paa en tilkommende Synode, synes mig maatte kunne samstemme i at give de udvidede Landemoder en saadan Organisation. Min Tanke dermed er, at det geistlige Element i den danske Kirke herved vilde faae al ønskelig Forberedelse og Modnelse for, naar Omstændighederne maatte tillade det (tidligere eller senere), at træde sammen til en Synode. Synodens geistlige Medlemmer vilde da kunne tages af Landemodernes Midte, og Kongen vilde ifølge sit Summepiscopat kunne tilforordne den Lægmand (enten i lige Tal eller $\frac{1}{3}$), der virkelig kunde svare til Melanchthons Fordring om „Lægmand skikkede til at dømme“. Men i ethvert Tilfælde vilde Landemodernes Autoritet styrkes og Geistlighedens Interesse for Landemoderne vilde formeentligen ikke lidet forøges.

Skulde Tanken om at forskaffe Præsterne Stemmeret ved de udvidede Landemoder paa angiven Maade realiseres, da antager jeg, at Andragende derom maatte udgaae fra Landemoderne selv. Jeg antager ikke, at det af Ministeriet vil kunne nægtes, om end Ministeriet formeentlig kun ugjerne gaaer ind derpaa.

Den antydede Tanke om en yderligere Organisation af de udvidede Landemoder beder jeg Dem, kjære Biskop Laub, at tage under Overveielse og derom at meddele mig Deres Tanker.

Angaaende Confirmationssagen maa jeg vedvarende henholde mig til Deres fortræffelige Skrift. Vor gode Zeuthens Gjensvar indeholder aldeles intet Overbevisende for mig, og det forekom mig, at han aldeles ikke indlod sig paa Pointerne i Deres Skrift.

Hvad angaaer Fraskiltes Vielse, da er jeg med Dem enig i, at det borgerlige Ægteskab aldeles ikke hæver s. 46 Vanskeligheden, da denne kun kommer igjen paa et andet Punkt. Kun den romerske Kirke kan med Rolighed see det borgerlige Ægteskab indført, da den besidder de fornødne disciplinariske Midler til at fremtvinge den kirkelige Vielse, hvilket den ogsaa allevegne gjør. Den protestantiske Kirke, der ikke har et saadant disciplinarisk System, maa modsætte sig det borgerlige Ægteskab; og man er ogsaa paa de fleste Steder, hvor man kort efter 1848 deri meente at kunne finde Udveien, kommen bort derfra. Jeg vil sige, at de, der have med Kirkeledelsen at gjøre, ere komne bort derfra, ligesom det ogsaa mangler Sympathi i Folkekirken, medens dog enkelte Præster fastholde denne Udvei.

For den protestantiske Kirke troer jeg, at der her som andensteds ikke er Andet at gjøre, end saa vidt muligt at formaae Staten og den øverste Kirkestyrelse til at skærpe Bestemmelserne, det vil sige: saa vidt muligt at vanskeliggjøre Skilsmisser, uden dog at stille Sagen paa Spidsen efter den rigoristiske Bibelfortolkning, samt

at tilstaae nogen Modification i Vielsesformularen, som hos os jo allerede har et Exempel i den Mynsterske Formular. Videre troer jeg ikke, at man her eller i nogen anden protestantisk Kirke vil kunne komme, ligesom man da heller ikke noget Sted er kommet videre. Vor Commission, der til Efteraaret atter optager sine Arbejder, vil i det Væsentlige ikke kunne komme til Andet, medens P. Fenger naturligviis vil komme til at afgive et Separatvotum, hvori borgerlige Ægteskaber anbefales — —

Tag til Takke, kjære Biskop Laub, med disse abstracte Antydninger. Hvor beklager jeg, at vi ikke oftere kunne sees og samtale om disse Ting! Deri ere vi enige, at Herren gennem disse Tider vil skabe et Nyt, og det s. 47Kald, hvormed den nærværende Tid er kaldet, synes at være Johannesgjerningen, at berede Vei for dette Nye. Men ligesom denne Veiberedelse tilsigter et Fremskridt i Udviklingen, saaledes kan Opfordringen til at skride frem i kirkelig Henseende ikke uden videre være en Opfordring til at gjøre det kirkelige Fremskridt ligedannet med hvad Verden kalder Fremskridt, men indeholder ogsaa et: „Vender om!“ som De selv saa sandt siger i Deres Brev. Det er dette, man ikke vil gaae ind paa i Kirkeforfatningsdannelsen (hverken Clausen eller Monrad); Alt skal gaae i Flugt med det verdslige Fremskridt fra 1848, og det Hele skal være en normal Udvikling af eet Stykke. Men i denne Forstand gaaer det ikke an at gjøre det Krumme lige; og deres Projecter skulle, uagtet alt det Sande i Enkelthederne, vel vise sig at være en Vexel, der ikke bliver honoreret af Historien.

Deres hengivne H. Martensen.